

FOTO VAN DE MAAND JUNI 2022

De tegenwoordig beschikbare software waarmee zwart-witfoto's zo veel mogelijk van hun originele kleuren kunnen worden voorzien biedt ook mogelijkheden om aan beeldmateriaal uit het archief een nieuwe dimensie – en letterlijk 'kleur' – te geven.

HOOG BEZOEK

De twee foto's van deze maand zijn genomen op 27 september 1935. Zij tonen vanuit twee hoeken het vertrek van koningin Wilhelmina van de Kweekschool voor de Zeevaart. De koningin bracht die dag tezamen met prinses Juliana een bezoek ter gelegenheid van de viering van het 150-jarig bestaan van de school.

Onder degenen die de koningin en haar dochter uitgeleide doen zijn te midden van juichende kwekelingen onder meer zichtbaar burgemeester De Vlucht van Amsterdam, voorzitter Van Lennep van het Vaderlandsch Fonds, en commandant Van der Hiel van de Kweekschool.

De Kweekschool voor de Zeevaart is in de ruim twee eeuwen van haar bestaan veelvuldig door 'hooge en aanzienlijke personen', 'doorluchtigen', en 'hoogwaardigheidsbekleders' bezocht. Hieronder een greep uit de lange stoet van 'hotemetoten' die de school tussen 1785 en 2000 met een bezoek hebben vereerd.

De eerste hoogwaardigheidsbekleders (1786-1788)

Het eerste 'hoog bezoek' waar de Kweekschoolarchieven melding van maken was in het najaar van 1786 dat van Peter Rijksgraaf van Biron. Hij was de laatste hertog van Koerland en Semgallen, een hertogdom in de Baltische regio dat in 1795 door Rusland zou worden geannexeerd. De notulen van de vergadering van commissarissen van 30 oktober 1786 vermelden over dit bezoek slechts dat 'zijne doorluchtigheid' de Kweekschool als blijk van waardering de somma van tweehonderd gulden schonk.

Bijna twee jaar later, op 20 juni 1788, bezocht de toen 62 jaar oude kroonprins Hendrik van Pruisen, begeleid door een groot gezelschap, de Kweekschool. Het voornemen van de commissarissen om dit bezoek enige luister bij te zetten werd verhinderd doordat de kroonprins nadrukkelijk *incognito* wenste te komen; hij kondigde zijn bezoek dan ook aan onder de naam 'Heer van Langen'. Warnsinck noteert over dit bezoek: *De kwekelingen verrichtten eenige manoeuvres en exercitiën op het scheepje, de Prins nuttigde eenige 'rafrachissementsen' in de vergaderzaal, en zonder verderen omhaal liep het bezoek hiermede af.*

Bezoeken van de stadhouder (1788-1790)

Veel plechtiger was enige maanden later het bezoek van *den Heere Prins Erfstadhouder* Willem V van Oranje-Nassau. Willem was in 1766, 18 jaar oud, aangesteld als stadhouder, en had in die hoedanigheid inmiddels een flink aantal roerige jaren achter de rug: oorlogen met de Engelsen, met Pruisen, en niet in de laatste plaats de interne strijd tussen patriotten en orangisten. Nadat die strijd in 1787 in zijn voordeel was beslist bracht Willem op 3 september 1788 een bezoek aan de Kweekschool, vergezeld van zijn echtgenote Wilhelmina van Pruisen, zijn dochter Louise en zijn zoons Willem (de latere koning Willem I) en Frederik, en *gevolgt van een zeer aanzienlijke suite van edellieden en zee- en landofficieren.*

Vijf commissarissen ontvingen het hoge gezelschap aan de poort, waarna de kwekelingen op verschillende wijzen hun kennis en vaardigheden demonstreerden. De gasten begaven zich onder meer naar het plat boven op de school om een sextantwaarneming te zien doen en in de slaapzaal waren zij toeschouwer bij het losmaken en sjoeren van de kooien. Ter afsluiting hield de hiertoe uitverkoren kwekeling Petrus Marinus Faber (jvi 1786) een korte toespraak, waarin hij de stadhouder namens alle kwekelingen uitbundig dankte voor diens bezoek.

Warnsinck noteert: *Meer dan anderhalf uur had dit vorstelijke bezoek geduurd, en met merkbare voldoening en verlichting kon de secretaris in het notulenboek schrijven 'dat alles in de beste orde, zonder eenige verwarring of verzuim, overeenkomstig de gemaakte schikkingen was afgeloopen'.* Die 'gemaakte schikkingen' verwezen naar het door de commissarissen voorbereide precieze draaiboek voor het bezoek van de stadhouder. En omdat het zo goed had voldaan werd dit draaiboek gewoon weer gevolgd toen Willem V op 31 maart 1789 – ditmaal vergezeld van de prins en prinses van Nassau-Weilburg – en op 28 oktober 1790 – nu met de prins en prinses van Brunswijk – opnieuw bezoeken aan de Kweekschool bracht.

Tijdens de Bataafse Republiek (1795-1806)

Ook toen op 16 februari 1795 – de Bataafse Republiek was kort daarvoor uitgeroepen, het Amsterdamse stadsbestuur was overgenomen door een patriottisch ‘Comité Revolutionair’ – een delegatie van Franse ‘volksrepresentanten’ een bezoek aan de Kweekschool bracht werd het draaiboek van 3 september 1788 weer van stal gehaald. De commissarissen weken er nu echter op een saillant punt van af: de blauwe baan in de nationale ‘Prinsenvlag’ werd vervangen door een zwarte. En toen de drie Franse volksrepresentanten op de binnenplaats kwamen werd de Franse natievlag gehesen, om bij hun vertrek echter onmiddellijk weer te worden neergehaald.

Ook tijdens de periode van de Bataafse Republiek gingen de bezoeken van hoogwaardigheidsbekleders aan de Kweekschool door, niet verwonderlijk hadden deze bezoeken vaak een Frans tintje. Zo bezocht op 28 maart 1798 een delegatie van het in januari van dat jaar ingestelde ‘Uitvoerend Bewind’ de Kweekschool, vergezeld van de Franse minister La Croix. In de jaren daarna volgden nog verschillende – vooral Franse – autoriteiten. Op 10 januari 1805 vereerde prins Lodewijk Napoleon – toen nog in de hoedanigheid van ‘broer van de Keizer’ – de Kweekschool met een bezoek.

Onder Frans bewind (1806-1813)

Ook nadat de keizer hem in juni 1806 als ‘Koning van Holland’ had aangesteld bleef Lodewijk Napoleon de nodige belangstelling voor de Kweekschool tonen, onder meer door verlening van een subsidie van 8000 gulden. Op 17 mei 1808 bracht hij een geheel onverwacht bezoek, waarbij commandant Meinerts de koning ontving en de eerste commissaris pas verscheen toen het bezoek bijna was afgerond. De koning toonde zich zeer tevreden, en kondigde aan de Kweekschool een vaartuijge voor oefeningen op het IJ en de Zuiderzee en alle kwekelingen een dukaat te zullen schenken. De belofte over het vaartuijge zou Lodewijk overigens niet nakomen.

In juli 1810 werd het koninkrijk Holland ingelijfd bij het Franse keizerrijk. Keizer Napoleon benoemde Charles-François Lebrun tot stadhouder van Holland, en deze bracht op 8 oktober 1810 een bezoek aan de Kweekschool. De commissarissen, bezorgd over de mogelijke consequenties van de inlijving voor het voortbestaan van de school, grepen de gelegenheid aan om de stadhouder een uitvoerige toelichting te geven op het onderwijs en de overige gang van zaken aan de Kweekschool. Stadhouder Lebrun toonde zich opgetogen over het bezoek, en waarschijnlijk op zijn aandringen bezocht enkele weken later de Franse minister voor Marine en Koloniën, graaf Decrès, de school. Daarbij hielden de commissarissen opnieuw een warm pleidooi voor het behoud van de Kweekschool.

Op 21 november 1810, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Kweekschool, bezochten zelfs drie Franse ministers de school. Zij toonden *hun welwillende belangstelling, en getuigden openlijk van hun bewondering voor de orde en bescheidenheid door de jongelingen gedurende de plechtigheid en het daarop volgend feestmaal in acht genomen.*

Intermezzo: vernietiging en herstel (1811-1814)

Het mocht allemaal niet baten, *al deze gunstige voorteekenen bleken niets dan valsche schijn te zijn geweest.* Op 19 januari 1811 besloot keizer Napoleon bij decreet tot opheffing van de Kweekschool en vestiging van een nieuw instituut voor zeevaartkundig onderwijs te Enkhuizen. De ‘vernietiging’ van de Kweekschool voor de Zeevaart was een feit.

De geschiedenis nam gelukkig vrij snel haar loop ten goede. In oktober 1813 werd Napoleon tijdens de slag bij Dresden verslagen, en op 1 december van dat jaar kon Willem Frederik, prins van Oranje-Nassau, tot ‘soeverein vorst’ worden uitgeroepen. Mede dankzij actieve contacten van de zijde van de commissarissen tekende Willem nog vóór Kerstmis 1813 een officieel besluit dat de weg naar ‘herstel’ van de Kweekschool voor de Zeevaart opende. Op 28 februari 1814 kon de school daarop plechtig worden heropend.

Koninklijke bezoeken (1814-2000)

Die heropening was nog nauwelijks een feit of het eerste hoge bezoek meldde zich al weer. Op 8 maart 1814 was het Catharina Paulowna, grootvorstin van Rusland, die de Kweekschool met een bezoek vereerde. Op 28 maart volgde de soeverein vorst zelf, vergezeld van zijn zoons Willem en Frederik. En op 3 juli 1814 verscheen Willem opnieuw, ditmaal in het gezelschap van de Russische tsaar Alexander.

Nadat hij in 1816 - nu als koning Willem I – nogmaals een bezoek had gebracht duurde het tot 1842 tot koning Willem II, samen met de prinsen Alexander en Hendrik, de Kweekschool zou bezoeken. Maar vervolgens was koning Willem III een regelmatig terugkerende gast. Als beschermheer van de Kweekschool bezocht hij de school tussen 1849 en 1883 liefst vijfmaal, de beide laatste keren vergezeld van koningin Emma. Op 4 mei 1878 legde Willem III de eerste steen voor het nieuwe gebouw aan de Prins Hendrikkade. Vanzelfsprekend werd hij daarop in augustus 1880 ook voor de opening van het nieuwe gebouw uitgenodigd, maar zijn komst werd verhinderd door de aanstaande geboorte van de latere koningin Wilhelmina.

Wilhelmina maakte dat later zelf echter goed met drie bezoeken aan de Kweekschool. Het eerste als 12-jarige prinses in 1892, samen met koningin-regentes Emma. En als koningin – tevens beschermvrouw van de Kweekschool – in 1915 en vervolgens dus – zie de foto's hierboven – in 1935.

Ook koningin Juliana werd na haar troonsbestijging in 1948 beschermvrouw van de Kweekschool, zij zou de laatste zijn. Zij bezocht op 6 april 1978 de Kweekschool, ter gelegenheid van de opening van het nabijgelegen gerenoveerde gebouw van de Hogere Zeevaartschool Amsterdam. Dat bleek tegelijkertijd ook het laatste 'koninklijk' bezoek.

Juliana's opvolgster Beatrix heeft de Kweekschool als koningin nooit bezocht. Op 1 december 1976 was zij – toen nog als prinses – wel aanwezig bij de uitreiking van het eerste exemplaar van het vierdelige boekwerk 'Maritieme geschiedenis der Nederlanden'; voor die uitreiking werd in de Kweekschool een plechtigheid georganiseerd.

Het laatste lid van het Koninklijk Huis dat de Kweekschool zou bezoeken was prinses Margriet, beschermvrouw van de Nederlandse koopvaardij. Zij heropende op 23 oktober 1985 – 50 jaar na het laatste bezoek van haar grootmoeder Wilhelmina – met onthulling van het aloude gevelbeeld 'Kaatje' in de eetzaal officieel het verbouwde internaat van de Kweekschool voor de Zeevaart.

Originele foto: Nationaal Archief

Bron:

J.C.M. Warnsinck - De Kweekschool voor de Zeevaart en de Stuurmanskunst 1785-1935